

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

4 Vtrum differant abinuicem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

que inuenitur in periculis mortis, contra quæ difficillimum est stare. Sic igitur prædictas quatuor virtutes dupliciter considerare possumus. Vno modo, secundum communes rationes formales, & secundum hoc dicuntur principales, quasi generales ad omnes virtutes, vtpote, quod omnis virtus quæ facit bonum in consideratione rationis, dicatur prudentia: & quod omnis virtus, quæ facit bonum debiti, & recti in operationibus, dicatur iustitia: & omnis virtus, quæ cohibet passiones, & deprimat, dicatur temperantia: & omnis virtus, quæ facit firmitatem animi contra quascunque passiones, dicatur fortitudo: & sic multi loquuntur de istis virtutibus tam sacri doctores, quam et philosophi: & sic alie virtutes sub ipsis continentur: unde cessant omnes obiectiones. Alio vero modo possunt accipi, secundum quod iste virtutes denominantur ab eo quod est præcipuum in vnaquaque materia. Et sic sunt speciales virtutes contra alias diuisæ: dicuntur tamen principales respectu aliarum propter principalitatem materie, puta quod prudentia dicatur, quæ præceptiua est: iustitia, quæ est circa actiones debitas inter æquales: temperantia, quæ reprimat concupiscentias delectationum tactus: fortitudo, quæ firmat contra pericula mortis. Et sic et cessant obiectiones, quia alie virtutes possunt habere aliquas alias principalitates, sed istæ dicuntur principales ratione materie, vt supra dictum est.

Ya in homet
arti.

¶ Super Questio. 61.
Artic. 4.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum quatuor virtutes cardinales differant abinuicem.

Intra q. 66.
ar. 2. cor. &
2. 2. q. 133.
ar. 2. & 11.
cor. & q.
394. artic. 1.
cor. pri. & 3.
dist. 33. q. 1.
ar. 1. q. 3. &
ver. q. 1. ar.
32 ad 13. &
86. & 2. Eth.
lec. 8.
¶ Licet mor.
¶ 11. & mod.

¶ In artic. 4. manda
memoria redun
dantiam virtutum, &
eius causam, & mo
dum habes in litera,
quod redundat altera
in alteram, quia
potens in maius, po
tens in minus, & ex
victoria maioris ha
bilior mēs redditur
ad vincendum mi
nora.

¶ Super

Lib. 1. ca. 16.
pauo 2 pri
ep. com. 1.

Ca. 4. to. 5.

AD QVARTVM sic proceditur.

Videtur, quod quatuor prædictæ virtutes non sint diuersæ virtutes, & abinuicem distinctæ. Dicit enim Greg. in 22. Moral. Prudentia vera non est, quæ iusta, & temperans, & fortis non est: nec perfecta temperantia, quæ fortis, iusta, & prudens non est: nec fortitudo integra, quæ prudens, temperans, & iusta non est: nec vera iustitia, quæ prudens, & fortis, & temperans non est. Hoc autem non contingeret, si prædictæ quatuor virtutes essent abinuicem distinctæ: diuersæ enim species eiusdem generis non denominantur seinuicem. ergo prædictæ virtutes non sunt abinuicem distinctæ.

¶ 2. Præter eorum, quæ abinuicem sunt distincta, quod est unius, non attribuitur alteri: sed illud quod est temperantia, attribuitur fortitudini: dicit enim Ambro. in 1. lib. de offic. iure ea fortitudo uocatur, quando unusquisque seipsum vincit, nullis illecebris emollitur, atque inflectitur. De temperantia etiam dicit, quod modum, uel ordinem seruat omnium, quæ uel agenda, uel dicenda arbitramur. ergo uidetur, quod huiusmodi uirtutes non sunt abinuicem distinctæ.

¶ 3. Præter Philosophus * dicit in 2. Eth. quod ad uirtutem hæc requiruntur. Primum quidem si sciens: deinde si eligens, & eligens propter hoc: tertium autem si firme, & immobiliter habeat, & operetur. Sed horum primum uidetur ad prudentiam pertinere, quæ est recta ratio agibilium. Secundum scilicet eligere, ad temperantiam, ut aliquis non ex passione, sed ex electione agat passionibus refrænatis: Tertium, ut aliquis propter debitum finem operetur, rectitudinem quandam continet, quæ uidetur

ad iustitiam pertinere. Aliud scilicet firmitas, & immobilitas, pertinet ad fortitudinem. ergo quilibet harum uirtutum est generalis ad omnes uirtutes: ergo non distinguuntur ad inuicem.

SED CONTRA est, quod * August. dicit in lib. de Moribus Ecclesie, quod quadrupartita dicitur uirtus ex ipsius amoris uario affectu: & subiungit de prædictis quatuor uirtutibus. prædictæ ergo quatuor uirtutes sunt abinuicem distinctæ.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, prædictæ quatuor uirtutes dupliciter à diuersis accipiuntur. Quidam enim accipiunt eas, prout significant quasdam generales conditiones humani animi, quæ inueniuntur in omnibus uirtutibus. ita. scilicet quod prudentia nihil sit aliud, quam quædam rectitudo discretionis in quibuscunque actibus uel materijs. Iustitia uero sit quædam rectitudo animi, per quam homo operatur quod debet in quacunque materia. Temperantia uero sit quædam dispositio animi, quæ modum quibuscunque passionibus uel operationibus imponit, ne ultra debitum efferantur. Fortitudo uero sit quædam dispositio animæ, per quam firmetur in eo, quod est rationem contra quoscunque impetus passionum, uel operationum labores. Hæc autem quatuor sic distincta non important diuersitatem habituum uirtutum, quantum ad iustitiam, temperantiam, & fortitudinem. Cuilibet enim uirtuti morali, ex hoc, quod est habitus, conuenit quædam firmitas, ut à contrario non moueatur, quod dictum est ad fortitudinem pertinere ex hoc uero, quod est uirtus, habet quod ordinetur ad bonum, in quo importatur ratio recti, uel debiti, quod dicebatur ad iustitiam pertinere: in hoc uero, quod est uirtus moralis rationem participans, habet quod modum rationis in omnibus. seruet, & ultra se non extendat, quod dicebatur pertinere ad temperantiam. solum autem hoc, quod est discretioem habere, quod attribuebatur prudentie, ut distinguat ab alijs tribus, in quantum hoc est ipsius rationis per effectum: alia uero tria important quandam participationem rationis per modum applicationis cuiuslibet ad passiones, uel operationes. Sic igitur secundum prædicta, prudentia quidem esset uirtus distincta ab alijs tribus, sed alie tres non essent uirtutes distinctæ abinuicem. Manifestum est enim, quod una & eadem uirtus, & est habitus, & est uirtus, & est moralis. Alij uero, & melius, accipiunt has quatuor uirtutes secundum quod determinantur ad materias speciales, unaquæque quidem illarum ad unam materiam, in qua principaliter laudatur illa generalis conditio, à qua nomine uirtutis accipitur, ut supra dictum est, & secundum hoc manifestum est, quod prædictæ uirtutes sunt diuersæ habitus secundum diuersitatem obiectorum distinctam.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Grego. loquitur de prædictis quatuor uirtutibus, secundum primam acceptionem. Vel potest dici, quod iste quatuor uirtutes denominantur abinuicem per redudantiam quandam. Id enim quod est prudentie, redundat in alias uirtutes in quantum à prudentia diriguntur: unaquæque uero aliarum redundat in alias ea ratione, quod qui potest, quod est difficilius, potest & id quod minus est difficile. Unde qui potest refrænare concupiscentias delectabilium secundum modum, ne modum excedat, quod est difficillimum, ex hoc ipso redditur habitior ut refrænare audaciã in periculis mortis, ne ultra modum procedat, quod est longe facilius, & secundum hoc fortitudo dicitur temperata. Temperantia dicitur fortis ex redundantia fortitudinis in temperantiam, in quantum. scilicet ille qui per fortitudinem habet animum firmum contra pericula mortis, quod est difficillimum

Super Quaestione 61. Articulum quintum.

In corpore articuli quinti eiusdem quaest. 61. aduerte, quod distinctio virtutum moralium in politicas, purgatorias, & purgati animi, non est distinctio virtutum secundum essentiam, sed secundum statum & actus perfectionem.

Illinc namque habitus, qui modo sunt virtutes politice, quae passiones ad modum reducunt, proficiunt in tantum ut passiones auferant, & vsq; adeo ascendunt, ut passionum obliuiscantur, ut in responsione ad secundum ex Plotino habes. Potest etiam inspicere hanc esse mentem aut theoris ex hoc, quod virtutes purgati animi dicit esse beatorum. Costat enim ex q. 57. inferius, quod eadem virtutes morales perfecterant in patria diferentes secundum status perfectionem & actus. Memento tamen, qd hic non distinctas has secundum essentiam a moralibus dicimus, comprehendendo sub moralibus acquisite & insulas morales: purgatoriae namque, & purgati animi morales insulae sunt secundum essentiam; politice autem morales acquisite secundum ueritatem, quicquid Plotinus putat in homine diuino.

Ad III. dicendum, qd illa quatuor generales virtutum conditiones, quas ponit Philosophus, non sunt propriae praedictis virtutibus, sed possunt eis appropriari fm modum iam dictum.

ARTICVLVS V. *Utrum virtutes cardinales conuenienter diuidantur in virtutes politicas, purgatorias, purgati animi, & exemplares.*

Ad I. Vt qm conuenienter hmoi quatuor virtutes diuidantur in virtutes exemplares, purgati animi, purgatorias, & politicas. Vt enim Macrobius dicit in 1. super somnium Scipionis. Virtutes exemplares sunt quae in ipsa diuina mente consistunt: sed Philosophus in 10. Eth. dicit, qd ridiculum est Deo iustitiam, fortitudinem, temperantiam, & prudentiam attribueret. ergo virtutes huiusmodi non pnt esse exemplares.

¶ 2. Prax. Virtutes purgati animi, dicuntur, quae sunt absq; passionibus. Dicit. n. ibidem Macrobius, qd temperantia purgati animi est terrenas cupiditates non reprimere, sed penitus obliuisci: fortitudinis autem passiones ignorare, non vincere. Dicitur est au-

tem supra, quod huiusmodi virtutes sine passionibus esse non possunt. ergo hmoi virtutes purgati animi esse non possunt. ¶ 3. Prax. Virtutes purgatorias dicit esse eorum, quae quadam humanorum fuga solis se inserunt diuinis: sed hoc vti esse vitiosum. Dicit. n. Tullius in 1. de offic. Quod qui despiciere se dicunt ea quae plerique mirantur. Imperia & magistratus, his non modo laudi, uerum etiam vitio dandum puto. ergo non sunt aliquae virtutes purgatoriae.

¶ 4. Prax. Virtutes politicas esse dicit, quibus boni viri reipublicae consulunt, vrbesque tuentur: sed ad bonum commune sola iustitia legalis ordinatur, vt Philo. dicit in 5. Eth. ergo aliae virtutes non debent dici politicae. C SED CONTRA est, quod Macrobius ibidem dicit. Plotinus inter philosophiae professores cum platone princeps, Quatuor sunt, inquit, quaternarum generum virtutum: ex his primae politicae vocantur: secundae purgatoriae: tertiae autem iam purgati animi: quartae exemplares.

RESPON. Dicendum, qd sicut Macrobius dicit in 1. de Moribus Ecclesiae: Oportet qd aia aliquid sequatur ad hoc, qd ei possit virtus innasci, & hoc Deus est, quae si sequimur, bene uiuimus. Patet igitur qd exemplar humanae virtutis in Deo praexistat, sicut & in eo praexistunt omnium rerum rationes. Sic igitur virtus potest considerari, uel prout est exemplariter in Deo, & sic dicuntur virtutes exemplares, ita. qd ipsa diuina mens in Deo dicatur prudentia: temperantia uero conuersio diuinae intentionis ad seipsum, sicut in nobis temperantia dicitur per hoc, quod concupiscibilis conformatur rationi: for-

matet fieri casta: si uero secundo modo sumatur, iam ex dictis constat, qd sic uelle bonum temperantiae: sed amoris naturalis se, & amicitiae ad alterum. ¶ Ad secundum dicitur, quod uelle illa, qua quis deliberat se sic electurum & facturum si sibi conueniret, & si sic actus bonus, uel malus moraliter, & ad speciem illius obiecti pertinet, non est tamen actus illius habitus, neq; perfectus qui elicitur ab habitu neque imperfectus qui generat habitum frequentatus, ut patet de habitu magnificentiae. Quamuis enim pauper frequenter deliberet se uelle magnificam facere si posset, numquam tamen postea erit magnificus, nisi in potentia quamuis propinqua, ut dicitur in 4. Eth. & ratio assignatur ex 2. Ethic. quia fabricando, fabricari abstinendo, abstinendo, fortia operando, fortes, & ueris saliter ipsos actus uirtutum exercendo, & non solum uolendo, uir-

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

tuosi

Q. 59. artic. 2. & 5.

In loco citato arti. praecedat 1. argum.

Macrob. loco citato in arg. 2.

Cap. 1. to. 5.

Lib. 1. in fo. 2. ante med. libri.

Ca. 6. 2. med. tom. 1.

tas & in... quilibet... virtutes... in lib. de... citur... ungit de... quatuor... in e... r... s... g... n... i... m... r... a... v... o... p... a... n... t... a... v... e... q... u... b... u... n... e... u... l... t... r... a... d... i... s... p... o... s... i... t... u... e... t... q... d... i... s... t... i... n... g... r... u... o... l... o... r... t... u... d... e... s... t... h... a... b... i... t... u... s... a... r... i... o... n... e... p... e... r... t... i... n... e... r... a... d... b... o... n... u... m... i... t... i... q... u... o... d... r... o... q... u... o... d... e... t... q... m... o... n... e... r... a... t... i... a... m... h... a... b... e... r... e... t... i... t... a... b... a... l... i... q... u... i... p... e... r... e... f... f... e... r... t... a... r... t... i... c... u... l... o... e... u... i... u... l... a... m... p... r... e... d... i... c... i... t... a... b... a... l... i... q... u... i... s... t... e... a... b... i... t... u... s... e... a... d... e... a... d... e... m... m... o... r... a... l... i... s... o... r... u... i... r... t... u... t... e... s... c... i... a... l... e... s... i... n... q... u... a... i... o... a... q... u... i... &... f... i... m... i... t... e... r... d... i... c... i... t... u... r... d... i... s... t... i... n... g... u... i... t... u... r... o... q... u... i... t... u... r... p... r... i... m... a... m... u... i... r... t... u... t... e... s... q... u... a... n... d... a... u... i... r... t... u... t... e... s... q;... n... e... r... o... i... p... o... t... e... s... t... u... s... e... s... t... d... i... s... t... i... n... g... u... i... t... u... r... e... x... c... e... d... i... t... h... a... b... i... l... i... o... r... u... l... t... r... a... m... o... d... u... m... d... u... m... a... n... t... i... a... e... t... i... n... r... e... p... e... t... e... h... a... b... e... t... e... s... t... d... i... s...